

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wniosku posła Abrahamowicza i towarzyszy w sprawie uregulowania indywidualnego rozkładu kontyngentu wódczanego na dalszy okres począwszy od kampanii gorzelnianej 1899/900.

Wysoki Sejmie!

O przekazanym wniosku posła Abrahamowicza, by Wysoki Sejm zawezwał c. k. Rząd, ażeby w projekcie, dotyczącym uregulowania indywidualnego rozkładu kontyngentu wódczanego na dalszy okres, rozpoczynający się z kampanią gorzelnianą r. 1899/1900, względnie przy ustanowieniu i nadaniu rzeczonych norm zapewnił rolniczemu gorzelniom tak nowo powstałym, a tylko częściowo lub wcale nieuposażonym stałym kontyngentem, jak niemniej gorzelniom rolniczemu nowo powstać mogącym, odpowiedni ich produkcji rolniczej kontyngent wódczany, jednakże bez naruszenia istotnie wykonywanego prawa przez istniejące już gorzelnie rolnicze, co do ilości ich wyrobu wódki, w granicach dotychczasowego kontyngentu, przedstawia Komisya podatkowa następujące sprawozdanie:

Podatek wódczany należy po myśli ustaw zasadniczych, dopókić jednoscć cłowa pomiędzy obydwoma połowami Państwa istnieje, do kategorii tych podatków, których pobór tak w krajach Austriackich jako i krajach do korony węgierskiej należących według jednych i tych samych zasad normowanym być ma. Ustawa z dnia 20. czerwca 1888 (Nr. 95. Dz. u. p.), która po myśli ugody zawartej pomiędzy obydwoma połowami Monarchii Austriackiej na czas od 1 września 1888 do końca sierpnia 1898 obowiązywać miała, ustaliła w §. 3. dopuszczalną roczną produkcję spirytusu dla gorzelnii opłacających podatek konsumcyjny po niższej stopie podatkowej na 1,870.000 hektolitrów spirytusu, z czego 997.458 hektolitrów na kraje w Radzie Państwa reprezentowane, 872.542 hektolitrów na kraje Węgierskie, a 8.000 hektolitrów na Bośnię i Hercegowinę przypadało.

Ustawa z dnia 20. czerwca 1888 ustaliła zasady, wedle których kontyngent spirytusu po niższej stopie podatkowej to znaczy po 35 zł. za hektoliter pomiędzy gorzelnie przemysłowe i rolnicze w ogóle, a zarazem indywidualnie pomiędzy pojedyncze gorzelnie w krajach położonych z tej strony Litawy rozdzielonym być powinien. — Rieczona ustawa stanowiąca normy o indywidualnym rozdziale tegoż kontyngentu miała według swojego pierwotnego założenia zachować moc obowiązującą na całe dziesięciolecie ugodowe, tymczasem wyszła pod dniem 4. sierpnia 1891 (Nr. 95 Dz. u. p) nowa ustawa, która na resztujący okres ugodowy to jest na ostatnich lat siedem w szczególach co do sposobu przydzielenia gorzelniom indywidualnego kontyngentu pewne zaprowadziła zmiany.

Skoro z powodu pożałowania godnych stosunków parlamentarnych w Monarchii sprawa ugody Austro-Węgierskiej w czasie należytych odnowioną być nie mogła, przeto została moc obowiązująca dla ustawy o opodatkowaniu wódki, a zarazem i ustawy o indywidualnym rozkładzie kontyngentu wódczanego na mocy Najwyższego postanowienia cesarskiego do końca bieżącej kampanii gorzelnianej przedłużoną.

Najgłówniejszą zasadą do rozdziału kontyngentu indywidualnie pomiędzy gorzelnie i to tak gorzelnie rolnicze jako niemniej i przemysłowe było uznanie

praw nabytych przez produkcję w okresie normalnym, o ile faktyczny rozmiar produkcji spirytusu nie stanął w sprzeczności z rolniczym charakterem gorzelnii. Produkcya spirytusu w normalnym okresie poprzedzającym czas przed 1. września 1888 dawała na podstawie ustawy z dnia 20. czerwca 1888 uprawnienie do obdzielenia stałym kontyngentem, a późniejsza ustawa z dnia 4. sierpnia 1891 o rozdziale tegoż kontyngentu, wyprowadziła dalszą konsekwencję, stanowiąc, że prawo do stałego kontyngentu nabyte na podstawie produkcji spirytusu w okresie normalnym, nie zatracalo się całkowicie nawet w tym wypadku, jeżeli gorzelnia w epoce od 1. września 1888 do końca sierpnia 1891 całkowicie lub w części spirytusu nie produkowała. Takie częściowe ograniczenie lub też nawet całkowite zaniechanie produkcji spirytusu pociąga za sobą tylko procentową redukcję kontyngentu wedle klucza, w ustawie podanego. Ilość kontyngentu powstała przez redukcję powyższą jest w myśl ustawy przeznaczoną na obdzielenie tych gorzelnii, które w okresie normalnym rozdział poprzedzającym więcej spirytusu po niższej stopie podatkowej wyrobiły, jak wynosił przydzielony stały kontyngent. Dla gorzelnii rolniczych w ciągu okresu rozdziałowego powstałych a temsamem nie posiadających żadnego kontyngentu, są w myśl ustawy rezerwowane te ilości kontyngentu, które stają się dyspozycyjnymi przez całkowite lub częściowe ograniczenie ruchu starych gorzelnii. Gorzelnia stałym kontyngentem nieobdzielona, której w ciągu okresu rozdziałowego przydzielono pewne ilości kontyngentowe, nabywa na podstawie swojego dorobku prawo do obdzielenia stałym kontyngentem w następnym okresie obdzielenia.

Z przedstawionego jest widoczne, że ustawy o indywidualnym rozdziale kontyngentu wódeczanego obowiązujące od 1. września 1888, uwzględniły przede wszystkim gorzelnie stare, uwzględniły faktyczną produkcję spirytusu w okresie normalnym, pozostawiając do dyspozycji Ministerstwa Skarbu pewne źródło z którego mogły i były faktycznie obdzielane gorzelnie powstające w ciągu okresu rozdziałowego.

Żyjemy w chwili, w której z okazji odnowić się mającej ugody Austro-Węgierskiej, zarówno i ustawy o opodatkowaniu wódki pewnej większej lub mniejszej zmianie ulegz mają. Nie dziwić się, że stan ten wywołuje w interesowanych kołach wielkie zaniepokojenie, które jest tem bardziej uzasadnione, o ile każda ustawa, wciskająca się tak blisko w ekonomiczne stosunki produkcji przy ewentualnych zmianach zaniepokojenie wywoływać musi. W skutek zwiechnięcia stosunków parlamentarnych wzmogło się zaniepokojenie z natury rzeczy, gdy interesowani przypuszczać muszą, że ustawy przyjdą do skutku bez wiedzy i woli tych, którzy z mocy konstytucji do bronięcia słusznych praw opodatkowanych są powołani.

Sam fakt, że każda zmiana ustawy gorzelnianej wywołuje w Galicyi powiedziećby można większe zainteresowanie, jakto ma miejsce w innych krajach koronnych, tłumaczy się tem, że podczas gdy w zachodnich prowincjach jest przemysł rolniczy w różnorodnym kierunku rozwiniętym, znajduje się u nas jedyne gorzelnictwo w pewnym rozkwicie podczas gdy inne gałęzie tegoż przemysłu chyba w zarodku pozostają. Na stwierdzenie tego, co właśnie wyrażono, mogą posłużyć daty wskazujące na liczbę powstałych i w powstaniu będących gorzelnii gospodarczych w naszym kraju w czasie od ostatniego okresu rozdziałowego to jest od 1. września 1894 — a tych jest ogółem 67. Właśnie wykazane gorzelnie nie posiadają wcale przydzielonego stałego kontyngentu wódeczanego, a Ministerstwo Skarbu obdziela je od roku do roku z zapasu do jego dyspozycji pozostającego odpowiednimi kontyngentami.

Według wyników ostatniej ukończonej kampanii gorzelnianej 1897/98 było z powyższych 67 gorzelnii tylko 35 gorzelnii w ruchu, które zostały obdzielone kontyngentem po niższej stopie podatkowej w wysokości 17.659 hektolitrow, co wynosi przeciętnie powyżej 504 hektolitru na jedną gorzelnię. Przytoczona okoliczność stwierdza dobitnie, jak ważną gałęź naszego gospodarstwa rolnego stanowi gorzelnia i że tę gałęź przemysłu rolniczego ze stanowiska gospodarstwa krajowego jak najtroskliwszą opieką otoczyć należy, gdyż z jednej strony jest to gałęź gospodarstwa folwarcznego, która zabezpiecza w regule korzystny bilans gospodarczy, a oparta o uprawę kartofli zapewnia tak znaczny zarobek ludności włościańskiej począwszy od wiosny aż do późnej jesieni. Z tego wynikałoby, że ustawy nie tylko egzystencją już istniejących gorzelnii opiekować się powinny, ale zarazem ułatwiać powstawanie i rozwój nowych gorzelnii. Zauważyć się tutaj musi, że doświadczenia zebrane w czasach poprzedzających dzisiaj obowiązującą ustawę wykazały, jak wielkie niebezpieczeństwo wynika dla gorzelnictwa z hyperprodukcji spirytusu, — to też obecnie obowiązująca ustawa

gorzelniana unormowała słusznie dwie stopy podatkowe, a ograniczając produkcję spirytusu po niższej stopie podatkowej niejako dla potrzeb krajowych pozostawiła swobodny rozwój produkcji spirytusu po wyższej stopie podatkowej przeznaczając go niejako na wywóz za granicę.

Gdy produkcja spirytusu po niższej stopie podatkowej z natury rzeczy jest i powinna być ograniczoną, gdy nadto wedle faktycznych stosunków kontyngent wódczany po niższej stopie podatkowej przez stare gorzelnie w znacznej części zostaje wyczerpanym, zostawiając dla gorzelnii świeżo powstałych lub powstających wcale nie znaczną resztę, zachodzi pozornie konflikt interesów pomiędzy gorzelniami starymi to jest stałym kontyngentem obdzielanymi a gorzelniami, które w ostatnich latach powstały, stałego kontyngentu przydzielanego nie mają, lub też nawet takimi które są w powstaniu lub powstać mogą.

Gorzelnie dawne prorogują dla siebie słusznie prawo, że użyły znacznego nakładu kapitału i pracy dla stworzenia swej egzystencji w zaufaniu do istniejących ustaw. Właściciele gospodarstw rolnych nieopartych o gorzelnię, widząc wielkie korzyści z produkcji kartofli i przeróbki na spirytus, zakładają nowe gorzelnie, a spotykając się ze znacznymi trudnościami przy uzyskaniu stałego kontyngentu, zazdroszczą starym konkurentkom lepszego powodzenia, zaznaczając dobrze nabyte prawa jako prawa monopolistyczne.

W obecnej chwili powinno się o to rozchodzić, aby ustawa o opodatkowaniu spirytusu, jaka wyjdzie na nowy okres ugody w porozumieniu z węgierską połową państwa, została do istotnych a słusznych interesów produkcji wódczanej zastosowaną; czyli i o ile nadzieje ziszczone zostaną trudnem jest w obecnej chwili do ocenienia, gdyż, jak jest wiadomem, sprawa ugody a temsamem i wydania ustaw wódczanych toczy się z powodu niefunkcyonowania Rady państwa w drodze pozaparlamentarnej, a temsamem nie są znane szczegółowe postanowienia, jakie wejść mają do ustawy o indywidualnym rozkładzie kontyngentu spirytusowego po niższej stopie podatkowej.

Komisja podatkowa musi tutaj zaznaczyć, że każda ustawa podatkowa, a szczegółowo ustawa o opodatkowaniu spirytusu, która żywo wnikła w warunki bytu ekonomicznego i rolnictwa w kraju, może być tem łatwiejszą do zniesienia, o ile nie wprowadza częstych i daleko idących zmian w swoim systemie. — Przypuściwszy, że ustawa jaka co do indywidualnego rozkładu kontyngentu wódczanego wyjść ma, — naruszy starą gorzelnię w faktycznem posiadaniu nabytych kontyngentów, przez wprowadzenie odmiennych norm rozkładowych, toć takie zarządzenie, chociażby poprawiło chwilowo byt gorzelnii obecnie stałego kontyngentu nie posiadających, musiałoby zarazem zachwiać bytem gorzelnictwa w kraju, zniechęcając do zakładania nowych gorzelnii.

Z drugiej strony musi Komisja podatkowa przyznać, że jest koniecznością ekonomiczną kraju dopomóc gorzelniom rolniczym nowopowstałym a stałego kontyngentu nieposiadającym, do uzyskania kontyngentu, a niemniej zachować dotychczasowe warunki, które umożliwiają w myśl obecnie obowiązującej ustawy uzyskanie stałego kontyngentu powstającej gorzelnii.

Na nasuwające się pytanie, gdzie odkryć źródło na obdzielenie gorzelnii dotąd stałym kontyngentem nie obdzielonych, a zarazem zachować możliwość zyskania takiego kontyngentu dla gorzelnii, które w przyszłości powstawać będą, bez uszczerbku nabytych przez gorzelnię rolniczą praw, na wypadek gdyby nie było postanowionem pewne podniesienie ogólnej kwoty kontyngentowej, — może Komisja podatkowa przedewszystkiem wskazać na tę część kontyngentu, która po myśli układów ugodowych z Węgierską połową Państwa zawrzeć się mających na korzyść Austriackiej połowy Państwa przypaść powinna i niewątpliwie przypadnie, a oprócz tego na pewne ograniczenie kontyngentu gorzelnii przemysłowych, które produkując spirytus na wielką skalę w regule w połączeniu z fabryką drożdży, eksportują z korzyścią znanymi im drogami swój produkt w formie rektyfikatu za granicę, przyczem ciągłą znaczną zysk za uboczny produkt fabryczny to jest drożdże; — w ten sposób mogłoby nastąpić pewne ograniczenie kontyngentu gorzelnii przemysłowych bez narażenia ich bytu, na korzyść gorzelnii rolniczych. — Temu słusznemu żądaniu mogłoby się łatwo w tej formie zadosyć uczynić, gdyby przy wydaniu nowej ustawy o rozdziale kontyngentu po niższej stopie podatkowej zarezerwowano z ogólnego kontyngentu przypadającego na kraje w Radzie Państwa reprezentowane, rezerwowano przedewszystkiem 40% dla gorzelnii rolniczych (praecipuum), a dopiero resztujących 60% użyto do równomiernego podziału pomiędzy wszystkie uprawnione gorzelnie.

Na podstawie przedstawionego stanu rzeczy Komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd:

I. By w projekcie, dotyczącym uregulowania indywidualnego rozkładu kontyngentu wódczanego na dalszy okres rozpoczynający się z kampanią gorzelnianą 1899/900 względnie przy ustanowieniu i nadaniu rzeczonych norm — zapewnił rolniczym gorzelniom tak nowo powstałym, a tylko częściowo lub wcale nieuposażonym stałym kontyngentem, jak nie mniej gorzelniom rolniczym nowo powstać mogącym odpowiedni ich produkcji rolniczej kontyngent wódczany, jednak, aby przeto nabyte niejako prawa przez istniejące już gorzelnie rolnicze co do ilości ich wyrobu wódki w granicach kontyngentu naruszanemi nie zostały.

II. By w rzeczonym powyżej projekcie ustawy kontyngentowej zabezpieczył sobie pewien rozporządzalny zapas kontyngentu wódczanego, dla obdzielenia gorzelnii rolniczych już istniejących, a stałym kontyngentem dotąd nie obdzielonych ewentualnie gorzelnii w przyszłości powstać mogących przez zarezerwowanie z ogólnego kontyngentu na austriacką połowę Państwa przypadającego przedewszystkiem 40% jako praecipuum na korzyść gorzelnii rolniczych, przeznaczając dopiero resztujących 60% do równomiernego rozdziału dla wszystkich uprawnionych gorzelnii.

Lwów, dnia 23. marca 1899.

Przewodniczący:
Abrahamowicz.

Sprawozdawca:
Kraiński.